

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

**Методичні вказівки до виконання курсової роботи
для студентів спеціальності 071 –
Облік і оподаткування (бакалаврський рівень)**

Друкується за Планом видань навчальної та методичної літератури,
затвердженим Вченою радою ІПБТ УДУНТ
Протокол № 1 від 24.01.2022

Дніпро 2022

УДК 657.312.2(075.8)

Управлінський облік : Методичні вказівки до виконання курсової роботи для студентів спеціальності 071 – Облік і оподаткування (бакалаврський рівень) / Уклад.: В. Д. Зелікман, Т. В. Акімова, Ю. О. Распопова. Дніпро : Україн. держ. ун-т науки і технол., 2022. 56 с.

Викладені вимоги до курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» та організація її виконання. Наведені вихідні дані, рекомендації та пояснення до написання окремих розділів курсової роботи, а також приклад її виконання. Запропонована література, що рекомендується до використання при виконанні курсової роботи та для поглибленого вивчення дисципліни «Управлінський облік».

Призначені для студентів спеціальності 071 – Облік і оподаткування (бакалаврський рівень).

Укладачі: В. Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.
Т. В. Акімова, канд. екон. наук, доц.
Ю. О. Распопова, канд. екон. наук, доц.

Відповідальна за випуск О. В. Божанова, канд. екон. наук, доц.

Рецензент Д. Є. Козенков, канд. екон. наук, проф. (УДУНТ)

Підписано до друку 21.11.2022. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 3,29. Умов. друк. арк. 3,25. Замовлення № 120.

Українського державного університету науки і технологій
49010, Дніпро, вул. Лазаряна, 2

Редакційно-видавничий відділ УДУНТ

ВСТУП

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності, що характеризуються високим рівнем мінливості та невизначеності, зростає важливість своєчасного забезпечення на усіх рівнях керівництва підприємств повною та достовірною інформацією. Основним джерелом, що забезпечує управлінський персонал відомостями про внутрішній стан підприємства, виступає існуюча на кожному підприємстві система обліку, яка являє собою сукупність процесів спостереження, якісної характеристики, кількісної оцінки, реєстрації, зберігання та передачі інформації менеджерам, які мають приймати на її основі зважені управлінські рішення.

Таким чином, на кожному підприємстві для забезпечення його ефективного та результативного функціонування має існувати система обліку, яка надаватиме керівництву повну та достовірну інформацію щодо стану справ як всередині підприємства, так і за його межами з метою прийняття керівниками всіх рівнів обґрунтованих управлінських рішень та здійснення контролю за їх реалізацією. Саме цю проблему і вирішує на підприємстві система управлінського обліку.

Дисципліна «Управлінський облік» має своєю основою такі дисципліни, як «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Економіка підприємства», знання з яких необхідні для успішного засвоєння програми дисципліни. Вона тісно пов'язана з більшістю фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, що складають навчальний план спеціальності 071 – Облік і оподаткування.

У результаті вивчення дисципліни «Управлінський облік» студент повинен зрозуміти суть, мету та основні принципи управлінського обліку, придбати знання, уміння і навички ведення управлінського обліку на підприємстві.

Дані методичні вказівки призначені допомогти студентам спеціальності 071 – Облік і оподаткування, які навчаються за освітньою програмою «Облік і аудит», у виконанні курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік».

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Призначення курсової роботи

Згідно з навчальним планом спеціальності 071 – Облік і оподаткування за освітньою програмою «Облік і аудит» студенти виконують курсову роботу з дисципліни «Управлінський облік» на четвертому курсі у другому півсеместрі сьомого навчального семестра.

Курсова робота є однією з форм самостійної підготовки студентів і заключним етапом вивчення дисципліни «Управлінський облік».

Основними завданнями курсової роботи є:

- закріплення теоретичних знань, отриманих при вивченні дисципліни;
- придбання практичних навичок з формування системи рахунків управлінського обліку на підприємстві та відображення у цій системі основних господарських операцій;
- опанування методики побудови графіків беззбитковості та аналізу на їх основі показників діяльності підприємства;
- придбання практичних навичок з розробки системи бюджетів підприємства та здійснення їх вертикального та горизонтального аналізу;
- опанування методик розрахунку собівартості продукції підприємства;
- формування навичок роботи з фаховою спеціалізованою літературою.

Знання та навички, що необхідні для виконання курсової роботи, студенти отримують на практичних заняттях з дисципліни «Управлінський облік», а також під час самостійної роботи зі спеціалізованою фаховою літературою.

1.2 Організація виконання курсової роботи

Курсова робота з дисципліни «Управлінський облік» передбачає виконання студентами наступних завдань:

- 1) сформуванню централізовану або роздільну систему рахунків управлінського обліку та обґрунтувати свій вибір;
- 2) побудувати графік та розрахувати точку беззбитковості;
- 3) скласти операційні та фінансові бюджети підприємства на другий квартал;
- 4) розрахувати собівартість продукції за методами прямих витрат (Direct

Costing), поглинутих витрат (Absorption Costing) та повної собівартості (Full Costing);

5) відобразити господарські операції підприємства в сформованій системі рахунків управлінського обліку;

6) виконати горизонтальний та вертикальний аналіз розробленого бюджету грошових коштів.

Робота виконується за індивідуальними вихідними даними по варіантах, які визначаються трьома останніми цифрами номера залікової книжки студента. Методика розрахунку індивідуальних даних наведена у розділі 2 цих методичних вказівок.

Курсова робота оформляється у суворій відповідності з вимогами до оформлення курсових та дипломних робіт студентів. Робота обов'язково повинна бути скріплена.

Оформлена відповідним чином робота представляється керівникові на перевірку. У разі відсутності помилок курсова робота допускається до захисту, за результатами якого студентові проставляється диференційована оцінка.

1.3 Структура курсової роботи

При оформленні курсової роботи необхідно дотримуватися наступного порядку:

– титульний аркуш;

– реферат;

– зміст;

– вступ;

– основні розділи:

1) формування системи рахунків управлінського обліку;

2) побудова та аналіз графіка беззбитковості;

3) складання системи бюджетів підприємства;

4) розрахунок собівартості підприємства;

5) відображення господарських операцій підприємства в системі управлінського обліку;

6) аналіз показників діяльності підприємства;

– висновки;

– перелік посилань;

– додатки.

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і містить основну бібліографічну інформацію: назва роботи, автор, керівник. У верхній частині титульного аркуша повинні бути відображені дані про міністерство, вищий навчальний заклад та кафедру, у нижній частині – назва міста та рік виконання роботи.

Реферат курсової роботи призначений для подання у стислій формі загальної інформації про роботу (обсяг, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, джерел інформації), основні відомості щодо її змісту у текстовій формі (предмет та об'єкт дослідження або розробки, мета роботи, методи, що були використані, основні результати роботи та можливість їх використання) та перелік ключових слів (від 5 до 15 слів чи словосполучень, які визначають сутність роботи, написані в називному відмінку великими літерами в рядок через коми). Обсяг реферату повинен складати не більше однієї сторінки.

У змісті послідовно вказуються назви усіх структурних елементів курсової роботи (крім титульного аркуша та реферату, які розташовуються до змісту і в зміст роботи не включаються), а також номери сторінок, на яких починаються ці структурні елементи. У змісті також вказуються частини основних розділів (підрозділи, пункти та підпункти), якщо вони мають заголовки.

У вступі слід коротко проаналізувати основні тенденції та напрями розвитку економічної ситуації в Україні, підкреслити зростання значення управлінського обліку для забезпечення ефективної діяльності вітчизняних підприємств у сучасних умовах. Обґрунтовується актуальність теми курсової роботи, визначаються об'єкт і предмет дослідження. На основі цього необхідно охарактеризувати основні завдання системи управлінського обліку на підприємстві, сформулювати ціль і завдання роботи. Наприкінці вступу слід визначити мету та задачі роботи, а також очікувані результати та можливості їх використання. Орієнтовний обсяг вступу – 1–2 сторінки.

Методичні вказівки та рекомендації до виконання основних розділів курсової роботи наведені у розділі 3 цих методичних вказівок.

У висновках у стислому вигляді наводяться основні результати роботи, надається їх оцінка, вказуються можливості використання та значущість виконаної роботи. Текст висновків може бути поділений на пункти (у вигляді переліку), у кожному з яких надається характеристика того, як вирішена відповідна задача курсової роботи, поставлена у вступі, з наведенням

конкретних числових даних. Орієнтовний обсяг висновків – 1–2 сторінки.

У переліку посилань наводяться усі джерела інформації, що були використані в курсовій роботі, з обов'язковим посиланням на них в тексті роботи. Посилання на певне джерело інформації здійснюється шляхом наведення в квадратних дужках номера використаного джерела з переліку посилань. Не допускається вносити в перелік посилань джерела інформації, на які в роботі не було посилань. Бібліографічні описи джерел інформації наводяться відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Бажана кількість джерел – 10–15, відповідно орієнтовний обсяг переліку посилань – 1–2 сторінки.

За наявності матеріалів, які є необхідними, але не можуть бути послідовно розташовані в основній частині роботи (наприклад, через великий обсяг чи специфічні способи відтворення), їх розміщують в додатках. Наявність додатків в роботі не є обов'язковою, їх обсяг не нормується, але бажано не перевищувати 10 сторінок.

2 ВИХІДНІ ДАНІ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Інформація для визначення вихідних даних за індивідуальними варіантами та методика перерахунку показників для виконання розрахунків графіка беззбитковості та бюджетів підприємства наведена в таблиці 2.1 (в таблиці N – остання цифра номера залікової книжки студента, M – передостання цифра номера залікової книжки, L – третя з кінця цифра номера залікової книжки; так, наприклад, якщо номер залікової книжки студента 12345678, то номер варіанта курсової роботи становить 678 та, відповідно, $N = 8$, $M = 7$, $L = 6$).

Таблиця 2.1

Вихідні дані для виконання розрахунків графіка беззбитковості
та бюджетів підприємства

Показник	Значення	Методика перерахунку
1	2	3
Ціна одиниці продукції, грн/од.	130	$130 \cdot (1 + 0,1 \cdot N)$
Витрати сировини на виготовлення одиниці продукції, кг/од.	95	без перерахунку
Вартість сировини, грн/кг	1,0	без перерахунку
Витрати робочого часу на виготовлення одиниці продукції, год./од.	0,05	без перерахунку
Вартість робочого часу, грн/год., у тому числі:	4,0	без перерахунку
– до сплати робітникам, грн/год.	2,4	без перерахунку
– нарахування на заробітну плату, грн/год.	1,6	без перерахунку
Виробничі накладні витрати, год./од., у тому числі:	0,8	без перерахунку
– матеріальні загальновиробничі витрати, грн/год.	0,48	без перерахунку
– заробітна плата загальновиробничого персоналу, грн/год.	0,192	без перерахунку
– нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу, грн/год.	0,128	без перерахунку
Умовно-постійні накладні витрати, грн/місяць	50 000	$50\,000 \cdot (1 + 0,1 \cdot M)$

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
– у тому числі амортизація виробничого обладнання, яка нараховується прямолінійним методом, грн/місяць	20 000	без перерахунку
– матеріальні загальновиробничі витрати, грн/місяць	18 000	$50\,000 \cdot (1+0,1 \cdot M)$ $-12\,000 \cdot (1+0,1 \cdot N)$ – 20 000
– заробітна плата загальновиробничого персоналу, грн/місяць	7 200	$7\,200 \cdot (1+0,1 \cdot N)$
– нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу, грн/год.	4 800	$4\,800 \cdot (1+0,1 \cdot N)$
Умовно-постійні адміністративні витрати, грн/місяць, у тому числі:	70 000	$70\,000 \cdot (1+0,1 \cdot L)$
– амортизація офісного обладнання, яка нараховується прямолінійним методом, грн/місяць	10 000	без перерахунку
– матеріальні адміністративні витрати, грн/місяць	27 000	$70\,000 \cdot (1+0,1 \cdot L)$ – 43 000
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн/місяць	19 800	без перерахунку
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн/місяць	13 200	без перерахунку
Накладні адміністративні витрати на одиницю продукції, грн/од., у тому числі:	1,5	без перерахунку
– матеріальні адміністративні витрати, грн/од.	0,675	без перерахунку
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн/од.	0,495	без перерахунку
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн/од.	0,33	без перерахунку
Прогнозний обсяг реалізації продукції у квітні, од./місяць	21 000	$21\,000 \cdot (1+0,1 \cdot N)$
Прогнозний обсяг реалізації продукції у травні, од./місяць	41 000	$41\,000 \cdot (1+0,1 \cdot M)$

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
Прогнозний обсяг реалізації продукції у червні, од./місяць	33 000	$33\,000 \cdot (1+0,1 \cdot L)$
Прогнозний обсяг реалізації продукції у липні, од./місяць	26 000	без перерахунку
Прогнозний обсяг реалізації продукції у серпні, од./місяць	11 000	без перерахунку
Частка грошових коштів від реалізації продукції, що надходять у місяць реалізації, %	70	без перерахунку
Частка грошових коштів від реалізації продукції, що надходять у наступний місяць, %	25	без перерахунку
Частка грошових коштів від реалізації продукції, що віднесена до безнадійної дебіторської заборгованості, %	5	без перерахунку
Запланований залишок готової продукції, % від прогнозу продажу наступного місяця	20	без перерахунку
Запланований залишок сировини, % від потреб у сировині наступного місяця	10	без перерахунку
Частка грошових коштів, сплачених за сировину у місяць закупівлі, %	50	без перерахунку
Частка грошових коштів, сплачених за сировину наступного місяця, %	50	без перерахунку
Дебіторська заборгованість станом на 31 березня, що має бути погашена у квітні, грн	300 000	без перерахунку
Кредиторська заборгованість станом на 31 березня, що має бути погашена у квітні, грн	1 200 000	без перерахунку
Вартість обладнання, що підприємство планує придбати з оплатою у квітні – травні, грн	458 000	$458\,000 \cdot (1+0,1 \cdot L)$
– у тому числі сума до сплати у квітні, грн	420 000	без перерахунку
Залишок коштів на розрахунковому рахунку підприємства станом на 31 березня, грн	40 000	$40\,000 \cdot (1+0,1 \cdot M)$
Запланований мінімальний залишок на розрахунковому рахунку підприємства, грн	30 000	без перерахунку

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
Річний відсоток по короткостроковому банківському кредиту (за необхідності – на 1 квартал з нарахуванням і сплатою відсотків щомісячно)	24	без перерахунку

Так, наприклад, для варіанта № 678 (номер залікової книжки студента 12345678) ціна одиниці продукції становитиме:

$$130 \cdot (1 + 0,1 \cdot N) = 130 \cdot 1,8 = 234 \text{ грн/од.},$$

а умовно-постійні накладні витрати:

$$50\,000 \cdot (1 + 0,1 \cdot M) = 50\,000 \cdot 1,7 = 85\,000 \text{ грн/місяць},$$

у тому числі нарахована прямолінійним методом амортизація виробничого обладнання залишається незмінною (20 000 грн/місяць), матеріальні загальновиробничі витрати становитимуть:

$$\begin{aligned} & 50\,000 \cdot (1 + 0,1 \cdot M) - 1\,200 \cdot (1 + 0,1 \cdot N) - 20\,000 = \\ & 50\,000 \cdot 1,7 - 12\,000 \cdot 1,8 - 20\,000 = 43\,400 \text{ грн/місяць}; \end{aligned}$$

заробітна плата загальновиробничого персоналу:

$$7\,200 \cdot (1 + 0,1 \cdot N) = 7\,200 \cdot 1,8 = 12\,960 \text{ грн/місяць}$$

і нарахування на неї:

$$4\,800 \cdot (1 + 0,1 \cdot N) = 4\,800 \cdot 1,8 = 8\,640 \text{ грн/місяць}.$$

Умовно-постійні адміністративні витрати за варіантом № 678 становитимуть:

$$70\,000 \cdot (1 + 0,1 \cdot L) = 70\,000 \cdot 1,6 = 112\,000 \text{ грн/місяць},$$

у тому числі матеріальні адміністративні витрати:

$$70\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot L) - 43\ 000 = 70\ 000 \cdot 1,6 - 43\ 000 = 69\ 000 \text{ грн/місяць.}$$

При цьому прогнозний обсяг реалізації продукції для наведеного варіанта становитиме:

– у квітні:

$$21\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot N) = 21\ 000 \cdot 1,8 = 37\ 800 \text{ од./місяць;}$$

– у травні:

$$41\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot M) = 41\ 000 \cdot 1,7 = 69\ 700 \text{ од./місяць;}$$

– у червні:

$$33\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot L) = 33\ 000 \cdot 1,6 = 52\ 800 \text{ од./місяць.}$$

Нарешті, вартість обладнання, яке підприємство планує придбати з оплатою у квітні – травні, за варіантом №678 становитиме:

$$458\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot L) = 458\ 000 \cdot 1,6 = 732\ 800 \text{ грн}$$

і сума залишку коштів на розрахунковому рахунку підприємства станом на 31 березня:

$$40\ 000 \cdot (1 + 0,1 \cdot M) = 40\ 000 \cdot 1,7 = 68\ 000 \text{ грн.}$$

Значення інших показників є загальними для усіх варіантів і використовуються із стовпчика 2 таблиці 2.1 без перерахунків.

3 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1 Формування системи рахунків управлінського обліку

У даному розділі курсової роботи студенти мають обґрунтувати вибір централізованої або роздільної системи рахунків управлінського обліку та сформуванню такої системи для відображення даних за своїм індивідуальним варіантом.

Слід усвідомити, що питання взаємозв'язку рахунків витрат в управлінському обліку та плану рахунків фінансового обліку є одним з найважливіших питань організації управлінського обліку взагалі, оскільки значна частина інформації про витрати формується і знаходить своє відображення саме в системі рахунків фінансового обліку.

При виконанні цього розділу курсової роботи студент має дослідити існуючі системи рахунків управлінського обліку, найбільш розповсюдженими серед яких на сьогодні є:

- централізована (інтегрована) система обліку витрат – об'єднує рахунки управлінського та фінансового обліку в єдиній системі рахунків;
- роздільна (відокремлена, автономна) система обліку витрат – передбачає незалежне ведення рахунків управлінського та фінансового обліку в окремих невзаємодіючих системах рахунків.

При обґрунтуванні вибору системи рахунків управлінського обліку слід враховувати, що основною перевагою централізованої системи рахунків є можливість максимального використання інформації, зібраної існуючою системою бухгалтерського обліку на підприємстві. В свою чергу, перевагою відокремленої системи рахунків управлінського обліку є можливість отримання найбільш розгорнутої інформації про стан справ на підприємстві, яка в системі фінансового обліку не відображається.

Перелік сформованих рахунків залежить від цілей формування системи та умов ведення управлінського обліку на конкретному підприємстві та в різних ситуаціях може суттєво відрізнятись.

3.2 Побудова та аналіз графіка безбитковості

У даному розділі курсової роботи слід побудувати графік безбитковості та провести його аналіз, зокрема – розрахувати точку безбитковості (для

спрощення при побудові графіків та виконанні аналізу беззбитковості можна вважати, що обсяг виробництва продукції та обсяг її реалізації є тотожними величинами, тобто їх значення за певні проміжки часу повністю співпадають).

Студент має чітко усвідомити відмінність між умовно-постійними витратами, величина яких в релевантних діапазонах не залежить від змін обсягів виробництва і реалізації продукції підприємства, та змінними витратами, величина яких змінюється прямо пропорційно зміні обсягів виробництва і реалізації продукції.

Для побудови графіка беззбитковості слід визначити, які витрати підприємства відносяться до умовно-постійних, розрахувати їх суму за даними індивідуального варіанта та побудувати графік їх залежності від обсягів виробництва продукції (зрозуміло, графік цієї залежності являтиме собою горизонтальну пряму лінію).

Після цього необхідно визначити, які витрати підприємства відносяться до змінних, розрахувати їх питому величину за даними індивідуального варіанта та побудувати графік їх залежності від обсягів виробництва продукції (графік цієї залежності являтиме собою пряму лінію, кут нахилу якої до горизонтальної осі визначатиметься значенням питомих змінних витрат на одиницю продукції).

Аналогічно розраховується значення та будується залежність доходів від обсягів виробництва і реалізації продукції. При цьому слід враховувати, що згідно з вихідними даними 5% доходів від реалізації продукції відносяться до безнадійної дебіторської заборгованості, а, отже, не будуть отримані підприємством. Тому суму доходів слід розраховувати як доданок ціни продукції та обсягів її реалізації з коефіцієнтом 0,95.

Після цього здійснюються розрахунки та будуються графіки інших показників – загальних витрат, маржинального доходу, фінансового результату.

Визначення точки беззбитковості може бути здійснене за допомогою графічного та розрахункового методів. Студенти мають усвідомити, що точка беззбитковості характеризує такий обсяг виробництва і реалізації продукції, при якому доходи підприємства дорівнюють його витратам, і, відповідно, фінансовий результат діяльності підприємства дорівнює нулю. Тому графічний метод визначення точки беззбитковості полягає у знаходженні координат точки перетину ліній графіка доходів та графіка загальних витрат, в якій значення цих показників дорівнюють один одному.

Визначення точки безбитковості за розрахунковим методом здійснюється за формулою

$$Q_{\text{ВЕР}} = FC / (tr - vc), \quad (3.1)$$

де $Q_{\text{ВЕР}}$ – обсяг виробництва і реалізації продукції в точці безбитковості, од./місяць;

FC – умовно-постійні витрати на весь обсяг виробництва продукції, грн/місяць;

tr – ціна одиниці продукції, грн/од.;

vc – змінні витрати на одиницю продукції, грн/од.

На підставі розрахунків точки безбитковості студент має зробити висновок про запас безпечності підприємства, тобто про співвідношення запланованих обсягів виробництва і реалізації продукції з розрахованим значенням обсягу виробництва і реалізації продукції в точці безбитковості.

3.3 Складання системи бюджетів підприємства

У даному розділі курсової роботи необхідно скласти за даними індивідуального варіанта операційні та фінансові бюджети підприємства на другий квартал року, що розглядається.

Розроблена система бюджетів має включати:

- 1) бюджет продаж та графік отримання коштів;
- 2) бюджет виробництва;
- 3) бюджет придбання матеріалів та графік сплати коштів;
- 4) бюджет прямих витрат на оплату праці;
- 5) бюджет адміністративних витрат;
- 6) бюджет виробничих накладних витрат;
- 7) прогнозний звіт про фінансові результати;
- 8) бюджет грошових коштів.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що при складанні бюджету продажу та графіка отримання коштів слід розрахувати доходи від реалізації продукції по місяцях та грошові надходження від цієї реалізації в кожному місяці з урахуванням графіка сплати за продукцію, визначеного у вихідних даних.

При складанні бюджету виробництва в якості вихідних даних необхідно

використовувати план реалізації продукції по місяцях, наведений в бюджеті продажу. При цьому слід враховувати запаси готової продукції на початок і на кінець кожного місяця відповідно до умов, визначених у вихідних даних. Аналогічно при складанні бюджету придбання матеріалів та графіка сплати коштів слід враховувати запаси сировини на кінець кожного місяця, які мають бути розраховані згідно з умовами, які визначені у вихідних даних.

Також слід відзначити, що при складанні бюджету витрат на оплату праці мають бути враховані витрати на оплату праці усього персоналу підприємства, а також нарахування на заробітну плату.

Крім того, при складанні бюджету адміністративних витрат слід враховувати як змінні, так і умовно-постійні адміністративні витрати. При цьому особливу увагу слід звернути на амортизацію офісного обладнання: оскільки нарахування амортизації не призводить до витрат коштів, то при визначенні розміру адміністративних витрат, амортизаційні нарахування потрібно виключити з їх загальної суми. Аналогічним чином слід розраховувати і бюджет виробничих накладних витрат.

3.4 Розрахунок собівартості продукції підприємства

У даному розділі курсової роботи необхідно розрахувати собівартість продукції за методами прямих (змінних) витрат (Direct Costing), поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing) та повної собівартості (Full Costing).

При розрахунках собівартості слід врахувати особливості включення за різними методами різних видів витрат до собівартості продукції:

а) метод прямих (змінних) витрат (Direct Costing) передбачає включення до собівартості виробленої продукції тільки змінних витрат (прямі матеріальні витрати, прямі трудові витрати, а також змінні виробничі накладні витрати);

б) метод поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing) передбачає включення до собівартості виробленої продукції прямих матеріальних та трудових витрат, а також змінних та постійних виробничих накладних витрат;

в) метод повної собівартості (Full Costing) передбачає віднесення на собівартість об'єкта обліку всіх можливих статей витрат (прямі матеріальні, прямі трудові, виробничі накладні, збутові та адміністративні витрати).

Зіставлення результатів розрахунків собівартості продукції, здійснених за різними методами, наочно демонструє вплив різних видів витрат певного підприємства на їх загальну суму за період, що розглядається.

3.5 Відображення господарських операцій підприємства в системі управлінського обліку

У даному розділі курсової роботи необхідно відобразити господарські операції підприємства в системі рахунків управлінського обліку, сформованій в першому розділі курсової роботи. Для цього слід відновити журнал господарських операцій (ЖГО), в якому показати по місяцях усі операції, що відбулися в господарській діяльності підприємства у другому кварталі року, що розглядається. До таких операцій відносяться:

- надходження від постачальника на склад сировини та матеріалів;
- витрачено на виробництво сировину;
- нарахування заробітної плати виробничому, загальновиробничому та адміністративному персоналу;
- відображення нарахувань на заробітну плату;
- нарахування матеріальних виробничих, загальновиробничих та адміністративних витрат;
- нарахування амортизації виробничого та офісного обладнання;
- надходження на склад готової продукції;
- сплата заробітної плати виробничому, загальновиробничому та адміністративному персоналу;
- перерахування до страхових фондів нарахувань на заробітну плату;
- сплата за матеріальні виробничі, загальновиробничі та адміністративні витрати;
- сплата постачальникам за сировину, отриману в поточному місяці;
- погашення кредиторської заборгованості за сировину, отриману в попередньому місяці;
- придбання нового виробничого обладнання;
- погашення кредиторської заборгованості за придбане виробниче обладнання;
- отримання короткострокового банківського кредиту;
- відображення відсотків за кредитом та їх сплата;
- погашення короткострокового банківського кредиту;
- погашення дебіторської заборгованості за товари;
- відвантаження покупцям готової продукції;
- отримання оплати від покупців за реалізовану продукцію в поточному місяці;

- погашення дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію в попередньому місяці;
- списання безнадійної дебіторської заборгованості на фінансовий результат;
- нарахування та сплата податку на прибуток;
- списання суми доходу від реалізації продукції на фінансовий результат;
- списання відвантаженої продукції на собівартість реалізованої продукції;
- списання накладних витрат на собівартість продукції;
- списання собівартості реалізованої продукції на фінансовий результат.

Після відображення в ЖГО вказані операції мають бути «рознесені» згідно з методом подвійного запису по рахунках управлінського обліку. По кожному рахунку слід визначити обороти по дебету та по кредиту, а також сальдо кінцеве.

Очевидно, що інформація на рахунках має співпадати з даними системи бюджетів, розрахованих у третьому розділі цієї курсової роботи.

3.6 Аналіз показників діяльності підприємства

У даному розділі курсової роботи необхідно проаналізувати майбутні показники діяльності підприємства згідно з прогнозними даними системи управлінського обліку. Для цього слід провести горизонтальний та вертикальний аналіз розробленого бюджету грошових коштів, на підставі чого зробити висновки про очікувані фінансовий стан та результати діяльності підприємства, що розглядається, та, відповідно, про доцільність визначених планів його діяльності.

4 ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1 Формування системи рахунків управлінського обліку

З метою отримання найбільш розгорнутої інформації про стан справ на підприємстві, для якого розробляється система рахунків управлінського обліку, пропонується формування роздільної системи, яка включатиме наступні рахунки:

- 1) «Основні засоби» – для обліку основних засобів підприємства та їх амортизації;
- 2) «Матеріали» – для обліку матеріальних витрат на виробництво;
- 3) «Виробництво» – для обліку виробничих витрат;
- 4) «Готова продукція» – для обліку готової продукції, що оприбуткована на складі підприємства;
- 5) «Грошові кошти» – для обліку грошових коштів у касі підприємства та на розрахунковому рахунку;
- 6) «Дебітори» – для обліку розрахунків підприємства з дебіторської заборгованості;
- 7) «Кредити банків» – для обліку короткострокових та довгострокових банківських кредитів та нарахованих за ними відсотків;
- 8) «Кредитори» – для обліку розрахунків підприємства з кредиторської заборгованості;
- 9) «Заробітна плата» – для обліку заробітної плати виробничих робітників, адміністративного та допоміжного персоналу;
- 10) «Накладні витрати» – для обліку адміністративних та виробничих накладних витрат;
- 11) «Розрахунки з бюджетом» – для обліку податку на прибуток та інших платежів до бюджету, у тому числі нарахувань на заробітну плату;
- 12) «Доход» – для обліку доходів підприємства;
- 13) «Собівартість продукції» – для обліку собівартості готової продукції підприємства та накладних витрат;
- 14) «Фінансові результати» – для визначення фінансових результатів діяльності підприємства.

Використання запропонованого переліку рахунків в системі роздільного управлінського обліку забезпечить отримання менеджерами підприємства усієї

інформації, необхідної для обґрунтування та зваженого прийняття якісних управлінських рішень.

4.2 Побудова та аналіз графіку беззбитковості

Умовно-постійні витрати на весь обсяг виробництва продукції за місяць розраховуємо як суму постійних накладних витрат (за вирахуванням амортизації виробничого обладнання) та адміністративних постійних витрат (за вирахуванням амортизації офісного обладнання):

$$FC = (50\,000 - 20\,000) + (70\,000 - 10\,000) = 90\,000 \text{ грн/міс.}$$

Величина питомих змінних витрат дорівнює сумі вартості сировини, що витрачається на виробництво одиниці продукції, вартості робочого часу, який витрачається робітником на виробництво одиниці продукції з урахуванням суми нарахувань на заробітну плату, а також сум виробничих накладних та змінних адміністративних витрат:

$$vc = (1,0 \cdot 95) + (2,4 + 1,6) \cdot 0,05 + 0,8 + 1,5 = 97,5 \text{ грн/од.}$$

Зрозуміло, що при нульовому обсязі виробництва і реалізації продукції $Q_0 = 0$ од./міс. змінні витрати також дорівнюватимуть нулю.

Для побудови графіку залежності змінних витрат від обсягу виробництва і реалізації продукції розраховуємо змінні витрати на певний обсяг виробництва, який перевищує запланований на будь-який з місяців. Обираємо Q_{\max} на рівні 50 000 од. і розраховуємо показники діяльності підприємства при $Q_0 = 0$ од./міс. та $Q_{\max} = 50\,000$ од./міс.

При цьому при розрахунку доходу від реалізації продукції враховуємо 5 % безнадійної дебіторської заборгованості, а, отже, суму отриманого доходу для побудови графіку беззбитковості визначаємо за формулою:

$$TR' = 0,95 \cdot tr \cdot Q. \quad (4.1)$$

Подальші розрахунки усіх показників діяльності підприємства для побудови графіку беззбитковості здійснюємо, виходячи з визначеної скоригованої величини доходу від реалізації.

Результати розрахунків наведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Результати розрахунків для побудови графіка беззбитковості

Показник	Значення показника на весь обсяг виробництва і реалізації продукції, грн/міс.	
	при $Q_0 = 0$ од./міс.	при $Q_{\max} = 50\ 000$ од./міс.
Доход (TR')	0	6 175 000
Собівартість продукції (TC)	90 000	4 965 000
Змінні витрати (VC)	0	4 875 000
Умовно-постійні витрати (FC)	90 000	90 000
Маржинальний доход (CM')	0	1 300 000
Прибуток (NI')	-90 000	1 210 000

Графік беззбитковості для чинних умов діяльності підприємства показаний на рисунку 4.1.

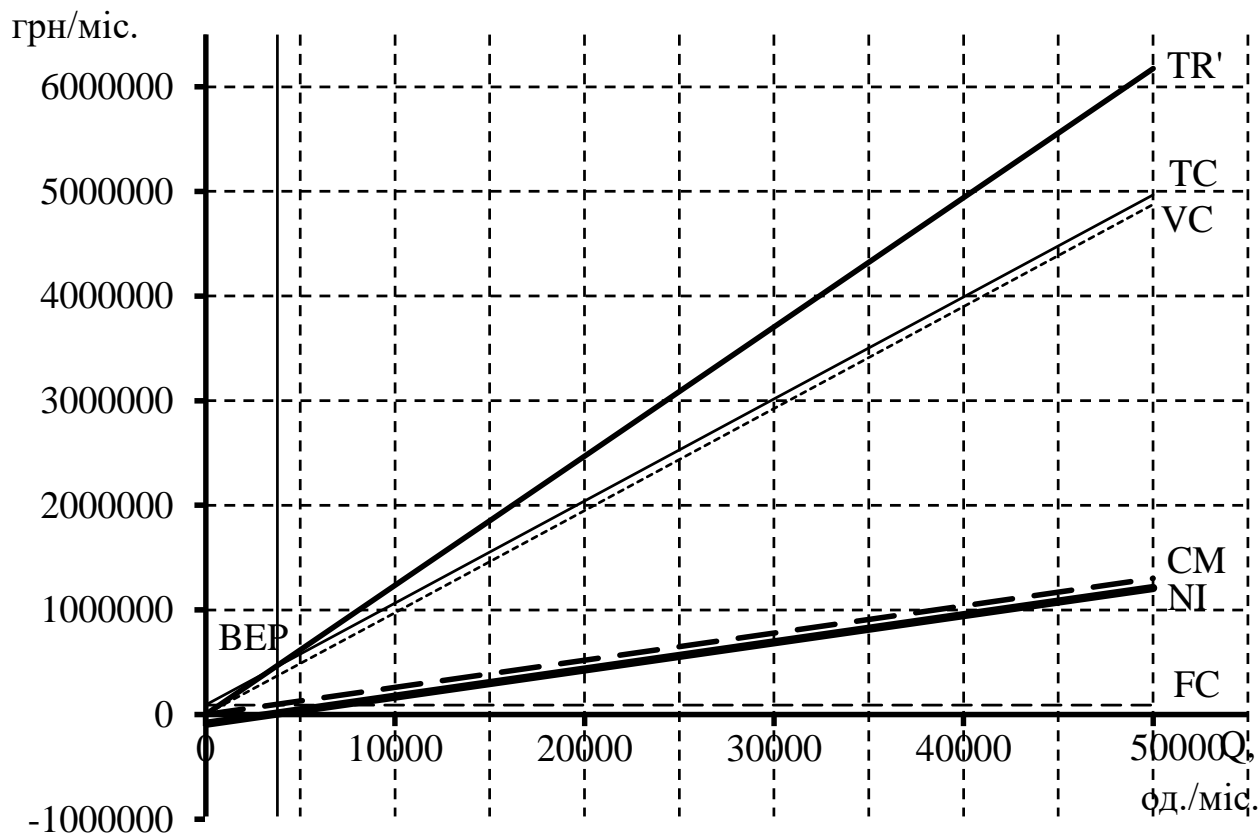

Рисунок 4.1. Графік беззбитковості

Розраховуємо обсяг виробництва, який відповідає точці беззбитковості, за формулою (6.1). З урахуванням розрахованих показників діяльності підприємства (у тому числі – очікуваного відсотку безнадійної дебіторської заборгованості) точці беззбитковості відповідатиме обсяг виробництва і реалізації продукції, який дорівнює:

$$Q_{\text{ВЕР}'} = 90\,000 / (130 \cdot 0,95 - 97,5) = 3\,461 \text{ од./міс.}$$

Значення доходу підприємства, який відповідає точці беззбитковості, може бути розраховане за формулою:

$$TR_{\text{ВЕР}'} = 0,95 \cdot tr \cdot Q_{\text{ВЕР}'} \quad (4.2)$$

і становить:

$$TR_{\text{ВЕР}'} = 0,95 \cdot 130 \cdot 3\,461 = 427\,433,5 \text{ грн/міс.}$$

Запас безпечності підприємства в існуючих умовах виробничо-господарської діяльності з урахуванням запланованих обсягів реалізації продукції по місяцях становитиме:

$$(Q_{\text{факт1}} - Q_{\text{ВЕР}'}) / Q_{\text{факт1}} = (21\,000 - 3\,461) / 21\,000 = 0,835 = 83,5 \%;$$

$$(Q_{\text{факт2}} - Q_{\text{ВЕР}'}) / Q_{\text{факт2}} = (41\,000 - 3\,461) / 41\,000 = 0,916 = 91,6 \%;$$

$$(Q_{\text{факт3}} - Q_{\text{ВЕР}'}) / Q_{\text{факт3}} = (33\,000 - 3\,461) / 33\,000 = 0,895 = 89,5 \%.$$

Такі високі значення запасу безпечності свідчать про надійність фінансових результатів від операційної діяльності підприємства, а також про можливість суттєвого скорочення підприємством обсягів реалізації, деякого зниження ціни продукції або збільшення витрат на її виробництво без ризику отримання збитків.

4.3 Складання системи бюджетів підприємства

Складання бюджету продаж розпочинається з визначення доходу від реалізації. Грошові надходження від реалізації продукції в кожному місяці розраховуються згідно з графіком, визначеним у вихідних даних.

Надходження грошових коштів на підприємство у кожному місяці визначається як сума частки грошових коштів, отриманих підприємством у цьому місяці від реалізації продукції, та суми погашення дебіторської заборгованості, що виникла у попередньому місяці (сума дебіторської заборгованості на початок кварталу, отримана у квітні, вказана у вихідних даних).

Дебіторська заборгованість на кінець кожного місяця визначатиметься як сума очікуваних в наступному місяці надходжень грошових коштів від реалізації продукції у даному місяці (згідно вихідних даних її частка становить 25% від обсягу реалізації продукції).

Зрозуміло, що дебіторська заборгованість на початок кожного місяця тотожна дебіторській заборгованості на кінець попереднього місяця (сума дебіторської заборгованості на початок кварталу вказана у вихідних даних). Дебіторська заборгованість, що виникла на кінець червня місяця, залишається непогашеною і включається до показників діяльності підприємства як дебіторська заборгованість на кінець періоду.

Бюджет продаж з дотриманням запланованого графіка отримання коштів на II квартал наведено в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2.

Бюджет продаж та графік отримання коштів на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
1. Обсяг продажу, од.	21 000	41 000	33 000	95 000
2. Ціна, грн/од.	130	130	130	130
3. Доход від реалізації продукції, грн	2 730 000	5 330 000	4 290 000	12 350 000
4. Дебіторська заборгованість на початок періоду, грн	300 000	682 500	1 332 500	300 000
5. Грошові надходження від реалізації продукції, яка була продана в березні (погашення дебіторської заборгованості на початок кварталу), грн	300 000			300 000

Продовження таблиці 4.2

1	2	3	4	5
6. Грошові надходження від реалізації продукції, яка була продана в квітні, грн	1 911 000	682 500		2 593 500
7. Грошові надходження від реалізації продукції, яка була продана в травні, грн		3 731 000	1 332 500	5 063 500
8. Грошові надходження від реалізації продукції, яка була продана в червні, грн			3 003 000	3 003 000
9. Разом надходжень, грн	2 211 000	4 413 500	4 335 500	10 960 000
10. Дебіторська заборгованість на кінець періоду, грн	682 500	1 332 500	1 072 500	1 072 500
11. Безнадійна дебіторська заборгованість, грн	136 500	266 500	214 500	617 500

На підставі складеного бюджету продаж розраховується бюджет виробництва. Для цього розраховується запас готової продукції на кінець кожного місяця згідно з умовами, визначеними у вихідних даних, виходячи з запланованого обсягу продажу наступного місяця (при цьому для визначення залишку сировини на кінець II кварталу слід розрахувати запаси готової продукції на кінець липня).

Запаси готової продукції на початок травня, червня та липня визначаються відповідно до того факту, що кінець попереднього місяця водночас є початком наступного. Запас готової продукції на початок квітня визначається, виходячи з запланованого обсягу продажу у квітні.

Запланований обсяг виробництва Q_{vi} у i -му місяці розраховується з рівняння балансу продукції:

$$PF_{ni} + Q_{vi} = Q_{pi} + PF_{ki}, \quad (4.3)$$

де Q_{pi} – запланований обсяг реалізації продукції в i -му місяці, од.;
 PF_{ni} – запланований залишок продукції на початок i -го місяця, од.;
 PF_{ki} – запланований залишок продукції на кінець i -го місяця, од.

Таким чином, запланований обсяг виробництва на i -й місяць можна визначити за формулою:

$$Q_{vi} = Q_{pi} + PF_{ki} - PF_{ni}. \quad (4.4)$$

Бюджет виробництва на II квартал наведено в таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Бюджет виробництва на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.	Липень
	квітень	травень	червень		
1. Обсяг продажу, од.	21 000	41 000	33 000	95 000	26 000
2. Запас готової продукції на початок місяця, од.	4 200	8 200	6 600	4 200	5 200
3. Запас готової продукції на кінець місяця, од.	8 200	6 600	5 200	5 200	2 200
4. Обсяг виробництва, од.	25 000	39 400	31 600	96 000	23 000

Витрати сировини по місяцях розраховуються як добуток витрат сировини на одиницю продукції та запланованого на даний місяць обсягу виробництва. Необхідний запас сировини на кінець кожного місяця розраховується згідно з умовами, які визначено у вихідних даних. Як і для готової продукції, необхідний запас сировини на початок місяця визначається відповідно до того факту, що кінець попереднього місяця водночас є початком наступного.

Запланований обсяг закупівлі сировини RM_i у i -му місяці розраховується з рівняння балансу сировини:

$$PC_{ni} + RM_i = SP_i + PC_{ki}, \quad (4.5)$$

- де RM_i – запланований обсяг закупівлі сировини в i -му місяці, кг;
 SP_i – витрати сировини в i -му місяці, кг;
 PC_{ni} – запланований залишок сировини на початок i -го місяця, кг;
 PC_{ki} – запланований залишок сировини на кінець i -го місяця, кг.

Таким чином, запланований обсяг закупівлі сировини на і-й місяць можна визначити за формулою:

$$RM_i = SP_i + PC_{ki} - PC_{ni}. \quad (4.6)$$

Загальна вартість сировини, витраченої на виробництво в і-му місяці, визначатиметься як добуток вартості 1 кг сировини та запланованих витрат сировини у цьому місяці.

Грошові витрати на придбання сировини, необхідної для виготовлення продукції в кожному місяці, розраховуються згідно з графіком, визначеним у вихідних даних.

Крім того, слід врахувати, що у квітні підприємством має бути погашена кредиторська заборгованість, яка виникла внаслідок придбання сировини у березні (значення показника кредиторської заборгованості на початок кварталу визначено у вихідних даних).

Кредиторська заборгованість, що виникає на кінець червня місяця, залишається непогашеною і включається до показників діяльності підприємства як кредиторська заборгованість на кінець періоду.

Бюджет придбання матеріалів та графік сплати коштів на II квартал наведено в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Бюджет придбання матеріалів та графік сплати коштів на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
1. Обсяг виробництва, од.	25 000	39 400	31 600	96 000
2. Витрати сировини на одиницю продукції, кг/од.	95	95	95	95
3. Витрати сировини на загальний обсяг виробництва, кг	2 375 000	3 743 000	3 002 000	9 120 000
4. Необхідний запас сировини на початок місяця, кг	237 500	374 300	300 200	237 500
5. Необхідний запас сировини на кінець місяця, кг	374 300	300 200	218 500	218 500

Продовження таблиці 4.4

1	2	3	4	5
6. Загальний обсяг закупівлі сировини, кг	2 511 800	3 668 900	2 920 300	9 101 000
7. Вартість 1 кг сировини, грн	1,0	1,0	1,0	1,0
8. Загальні витрати матеріалів на виробництво, грн	2 375 000	3 743 000	3 002 000	9 120 000
9. Загальні витрати на закупівлю сировини, грн	2 511 800	3 668 900	2 920 300	9 101 000
10. Кредиторська заборгованість на початок періоду, грн	1 200 000	1 255 900	1 834 450	1 200 000
11. Витрати на закупівлю сировини, яка витрачена у березні (погашення кредиторської заборгованості на початок кварталу), грн	1 200 000			1 200 000
12. Витрати на закупівлю сировини, яка витрачена у квітні, грн	1 255 900	1 255 900		2 511 800
13. Витрати на закупівлю сировини, яка витрачена у травні, грн		1 834 450	1 834 450	3 668 900
14. Витрати на закупівлю сировини, яка витрачена у червні, грн			1 460 150	1 460 150
15. Разом витрат, грн	2 455 900	3 090 350	3 294 600	8 840 850
16. Кредиторська заборгованість на кінець періоду, грн	1 255 900	1 834 450	1 460 150	1 460 150

При складанні бюджету прямих витрат на оплату праці на підставі вихідних даних розраховуються загальні витрати часу, необхідні для виробництва всього обсягу продукції, як добуток витрат часу на виробництво одиниці продукції та обсягу виробництва з урахуванням як виплат заробітної плати працівникам, так і нарахувань на неї.

Бюджет прямих витрат на оплату праці на II квартал наведено в таблиці 4.5.

Для заповнення бюджету адміністративних витрат розраховуються загальні змінні адміністративні витрати на весь обсяг виробництва як добуток

Таблиця 4.5

Бюджет прямих витрат на оплату праці на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1. Обсяг виробництва, од.	25 000	39 400	31 600	96 000
2. Витрати часу на одиницю продукції, год.	0,05	0,05	0,05	0,05
3. Загальні витрати часу, год.	1 250	1 970	1 580	4 800
4. Вартість праці, грн/год., у тому числі:	4	4	4	4
- виплати працівникам, грн/год.	2,4	2,4	2,4	2,4
- нарахування на заробітну плату, грн/год.	1,6	1,6	1,6	1,6
5. Загальні витрати на виплати працівникам, грн	3 000	4 728	3 792	11 520
6. Загальні витрати по нарахуванням, грн	2 000	3 152	2 528	7 680
7. Загальні витрати на оплату праці, грн	5 000	7 880	6 320	19 200

питомих змінних адміністративних витрат на одиницю продукції та обсягів виробництва, після чого визначаються загальна сума адміністративних витрат та її складові.

Бюджет адміністративних витрат на II квартал наведено в таблиці 4.6.

При цьому слід врахувати, що нарахована амортизація офісного обладнання не призводить до фактичних витрат грошових коштів, а, отже, має бути вирахована із загальної суми адміністративних витрат при складанні бюджету грошових коштів.

Таблиця 4.6

Бюджет адміністративних витрат на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
1. Обсяг виробництва, од.	25 000	39 400	31 600	96 000
2. Змінні адміністративні витрати на одиницю продукції, грн/од., у тому числі:	1,5	1,5	1,5	1,5

Продовження таблиці 4.6

1	2	3	4	5
– матеріальні адміністративні витрати, грн/од.	0,675	0,675	0,675	0,675
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн/од.	0,495	0,495	0,495	0,495
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн/од.	0,33	0,33	0,33	0,33
3. Загальні змінні адміністративні витрати, грн, у тому числі:	37 500	59 100	47 400	144 000
– матеріальні адміністративні витрати, грн	16 875	26 595	21 330	64 800
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн	12 375	19 503	15 642	47 520
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн	8 250	13 002	10 428	31 680
4. Постійні адміністративні витрати, грн, у тому числі:	70 000	70 000	70 000	210 000
– амортизація офісного обладнання, грн	10 000	10 000	10 000	30 000
– матеріальні адміністративні витрати, грн	27 000	27 000	27 000	81 000
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн	19 800	19 800	19 800	59 400
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн	13 200	13 200	13 200	39 600
5. Загальні адміністративні витрати, грн, у тому числі:	107 500	129 100	117 400	354 000
– амортизація офісного обладнання, грн	10 000	10 000	10 000	30 000
– матеріальні адміністративні витрати, грн	43 875	53 595	48 330	145 800
– заробітна плата адміністративного персоналу, грн	32 175	39 303	35 442	106 920
– нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу, грн	21 450	26 202	23 628	71 280

Аналогічно адміністративним витратам для складання бюджету виробничих накладних витрат розраховуються загальні змінні накладні витрати на весь обсяг виробництва як добуток питомих змінних виробничих накладних витрат на одиницю продукції та обсягів виробництва з подальшим визначенням загальної суми виробничих накладних витрат та її складових.

Як і з адміністративними накладними витратами, при розрахунку виробничих накладних витрат слід врахувати, що нарахована амортизація виробничого обладнання не призводить до фактичних витрат грошових коштів, а, отже, має бути вирахована із загальної суми виробничих накладних витрат при складанні бюджету грошових коштів.

Бюджет виробничих накладних витрат на II квартал наведений в таблиці 4.7.

Таблиця 4.7

Бюджет виробничих накладних витрат на II квартал

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
1. Обсяг виробництва, од.	25 000	39 400	31 600	96 000
2. Змінні накладні витрати на одиницю продукції, грн/од., у тому числі:	0,8	0,8	0,8	0,8
– матеріальні загальновиробничі витрати, грн/од.	0,48	0,48	0,48	0,48
– заробітна плата загально-виробничого персоналу, грн/од.	0,192	0,192	0,192	0,192
– нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу, грн/од.	0,128	0,128	0,128	0,128
3. Загальні змінні накладні витрати, грн, у тому числі:	20 000	31 520	25 280	76 800
– матеріальні загальновиробничі витрати, грн	12 000	18 912	15 168	46 080
– заробітна плата загально-виробничого персоналу, грн	4 800	7 564,8	6 067,2	18 432
– нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу, грн	3 200	5 043,2	4 044,8	12 288

Продовження таблиці 4.7

1	2	3	4	5
4. Постійні накладні витрати в місяць, грн, у тому числі:	50 000	50 000	50 000	150 000
– амортизація виробничого обладнання, грн	20 000	20 000	20 000	60 000
– матеріальні загально-виробничі витрати, грн	18 000	18 000	18 000	54 000
– заробітна плата загально-виробничого персоналу, грн	7 200	7 200	7 200	21 600
– нарахування на заробітну плату загально-виробничого персоналу, грн	4 800	4 800	4 800	14 400
5. Загальні виробничі накладні витрати, грн, у тому числі:	70 000	81 520	75 280	226 800
– амортизація виробничого обладнання, грн	20 000	20 000	20 000	60 000
– матеріальні загально-виробничі витрати, грн	30 000	36 912	33 168	100 080
– заробітна плата загально-виробничого персоналу, грн	12 000	14 764,8	13 267,2	40 032
– нарахування на заробітну плату загально-виробничого персоналу, грн	8 000	9 843,2	8 844,8	26 688

Операційний прибуток розраховується шляхом вирахування суми усіх витрат з суми доходу від реалізації продукції та дозволяє визначити прогнозу суму податку на прибуток (NM):

$$NM = 0,25 \cdot NP = 0,25 \cdot (TR_{\phi}' - TC_{\phi}), \quad (4.7)$$

де NP – прогнозна сума операційного прибутку, грн;
 TR_{ϕ}' – сума чистого доходу від реалізації продукції, грн;
 TC_{ϕ} – загальна сума витрат підприємства, грн;
0,25 – ставка податку на прибуток.

Чистий дохід від реалізації продукції становить:

$$TR_{\phi}' = TR_{\phi} - DZ_{\text{Б}}, \quad (4.8)$$

де $DZ_{\text{Б}}$ – безнадійна дебіторська заборгованість (за умовами завдання – 5 % від суми реалізації продукції), грн.

Безнадійна дебіторська заборгованість у II кварталі становить:

$$DZ_{\text{Б}} = 0,05 \cdot TR_{\phi} = 0,05 \cdot 12\,350\,000 = 617\,500 \text{ грн}$$

та, відповідно, чистий дохід від реалізації продукції:

$$TR_{\phi}' = 12\,350\,000 - 617\,500 = 11\,732\,500 \text{ грн.}$$

З урахуванням даних з таблиць 4.2 – 4.7 загальні витрати становитимуть:

$$TC_{\phi} = 9\,120\,000 + 19\,200 + 226\,800 + 354\,000 = 9\,720\,000 \text{ грн,}$$

а, отже, операційний прибуток:

$$NP = 11\,732\,500 - 9\,720\,000 = 2\,012\,500 \text{ грн.}$$

Таким чином, прогнозний податок на прибуток становитиме:

$$NM = 0,25 \cdot 2\,012\,500 = 503\,125 \text{ грн.}$$

Округляємо значення до сотень гривень та приймаємо:

$$NM' = 503\,100 \text{ грн.}$$

Відповідно, чистий прибуток становитиме:

$$NI = NP - NM = 2\,012\,500 - 503\,100 = 1\,509\,400 \text{ грн.}$$

Складений на основі попередньо розроблених бюджетів прогнозний звіт про фінансові результати за II квартал наведено в таблиці 4.8.

Прогнозний звіт про фінансові результати за II квартал

Показник	Сума, грн
1. Доход від реалізації	12 350 000
- у тому числі безнадійна дебіторська заборгованість (5%)	617 500
- чистий доход від реалізації	11 732 500
2. Витрати, у тому числі:	9 720 000
- оплата сировини	9 120 000
- оплата праці	19 200
- виробничі накладні витрати	226 800
- адміністративні витрати	354 000
3. Операційний прибуток	2 012 500
4. Податок на прибуток (25%)	503 100
5. Чистий прибуток	1 509 400

При складанні бюджету грошових коштів враховується залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку на початок кварталу, наведений у вихідних даних, та розраховані надходження (див. табл. 4.2) та вибуття (див. табл. 4.3–4.8) грошових коштів. Зрозуміло, що залишок коштів на початок місяця тотожний залишку коштів на кінець попереднього місяця.

Сума сплачуваного щомісяця податку на прибуток визначається як третина визначеного прогнозного податку на прибуток за II квартал.

Залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку на кінець періоду розраховується як сума залишку грошових коштів на розрахунковому рахунку на початок періоду та сум надходжень за вирахуванням загальної суми платежів. При цьому згідно з умовами завдання залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку має бути не меншим, ніж 30 000 грн, з урахуванням необхідності придбання обладнання та сплати за нього за умов, наведених у вихідних даних до контрольної роботи.

Нестача грошових коштів у разі необхідності може бути поповнена за рахунок можливості отримання короткострокового банківського кредиту, сума якого не обмежена, а відсотки нараховуються, виходячи з номінальної ставки 24 % річних при щомісячному нарахуванні і сплаті відсотків. Отримання позики в даному випадку є необхідним, оскільки значення надлишку (нестачі)

грошових коштів, розраховане як різниця між грошовими коштами у розпорядженні (сума залишку грошових коштів на початок періоду та надходжень від реалізації продукції) та загальною сумою платежів (разом операційні витрати та сума сплати за придбане обладнання) є меншим за встановлений мінімальний залишок на рахунку. При цьому розмір кредиту визначається таким чином, щоб забезпечити дотримання умов завдання за мінімальних витрат на сплату відсотків за позикою.

Бюджет грошових коштів підприємства на II квартал наведено в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Бюджет грошових коштів за II квартал, грн

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
1. Залишок грошових коштів на початок періоду	40 000	34 900	943 850	40 000
2. Надходження коштів від реалізації продукції	2 211 000	4 413 500	4 335 500	10 960 000
3. Грошові кошти у розпорядженні	2 251 000	4 448 400	5 279 350	11 000 000
4. Придбання сировини	2 455 900	3 090 350	3 294 600	8 840 850
5. Витрати на оплату праці	5 000	7 880	6 320	19 200
6. Адміністративні витрати	107 500	129 100	117 400	354 000
7. <i>Коригування на суму амортизації офісного обладнання</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>	<i>10 000</i>	<i>30 000</i>
8. Виробничі накладні витрати	70 000	81 520	75 280	226 800
9. <i>Коригування на суму амортизації виробничого обладнання</i>	<i>20 000</i>	<i>20 000</i>	<i>20 000</i>	<i>60 000</i>
10. Податок на прибуток	167 700	167 700	167 700	503 100
11. Разом операційні витрати	2 776 100	3 446 550	3 631 300	9 853 950
12. Придбання обладнання	420 000	38 000		458 000
13. Разом платежів	3 196 100	3 484 550	3 631 300	10 311 950

Продовження таблиці 4.9

1	2	3	4	5
14. Надлишок (нестача) грошових коштів	-945 100	963 850	1 648 050	688 050
15. Отримання позики	1 000 000			1 000 000
16. Сплата відсотків за кредит	20 000	20 000	20 000	60 000
17. Повернення позики			1 000 000	1 000 000
18. Залишок на кінець періоду	34 900	943 850	628 050	628 050

Щомісячна сума відсотків ($CF_{\%}$) розрахована, виходячи з номінальної річної відсоткової ставки за формулою:

$$CF_{\%} = CF_K \cdot (r_n / 100) / 12, \quad (4.9)$$

де CF_K – сума необхідної позики, грн;

r_n – номінальна річна відсоткова ставка, %/рік;

12 – кількість періодів нарахування відсотків, міс./рік.

Очевидно, що операційна діяльність підприємства є достатньо прибутковою (що підтверджує висновки, зроблені за підсумками аналізу беззбитковості) і дозволяє своєчасно погасити банківську позику, отриману на придбання нового виробничого обладнання.

4.4 Розрахунок собівартості продукції підприємства

Для розрахунку собівартості продукції за методом прямих (змінних) витрат (Direct Costing) необхідно включити до собівартості виробленої продукції витрати на матеріали, на оплату праці виробничих робочих, а також змінні виробничі накладні витрати. Данні для розрахунків отримуються з вихідних даних або з розрахованих бюджетів підприємства (див. табл. 4.2–4.7).

Величина питомих змінних витрат, які включаються до собівартості продукції за методом Direct Costing, дорівнює сумі вартості сировини, що витрачається на виробництво одиниці продукції, вартості робочого часу, який витрачається робітником на виробництво одиниці продукції з урахуванням суми нарахувань на заробітну плату, а також сум виробничих накладних витрат:

$$vc_{DC} = (1,0 \cdot 95) + (2,4 + 1,6) \cdot 0,05 + 0,8 = 96 \text{ грн/од.}$$

Зрозуміло, що собівартість одиниці як виготовленої, так і реалізованої продукції за методом Direct Costing дорівнюватиме визначеним прямим витратам, а собівартість усього обсягу виготовленої та реалізованої продукції визначатиметься як добуток питомих змінних прямих витрат та відповідно обсягів виробництва чи реалізації продукції у звітному періоді.

Для розрахунку собівартості продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing) необхідно включити до собівартості виробленої продукції прямі матеріальні та трудові витрати, а також змінні та постійні виробничі накладні витрати.

Таким чином, собівартість усього обсягу виготовленої продукції за методом Absorption Costing визначатиметься як сума собівартості, визначеної за методом Direct Costing, та постійних виробничих накладних витрат:

$$TC_{AC} = TC_{DC} + FC_H, \quad (4.10)$$

а питома собівартість одиниці виготовленої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing) визначається шляхом ділення загальної суми собівартості продукції на відповідно обсяг її виробництва:

$$tc_{vAC} = TC_{vAC} / Q_v. \quad (4.11)$$

Собівартість реалізованої продукції за методом Absorption Costing може бути розрахована, виходячи з рівняння:

$$TC_H + TC_B = TC_p + TC_K, \quad (4.12)$$

де TC_H – вартість запасів готової продукції на початок періоду, грн;

TC_K – вартість запасів готової продукції на кінець періоду, грн.

Звідси собівартість реалізованої продукції дорівнює:

$$TC_p = TC_H + TC_B - TC_K. \quad (4.13)$$

При цьому вартість готової продукції на кінець періоду визначається як доданок її кількості на собівартість одиниці виготовленої продукції у цьому періоді, розрахованої за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing), а вартість готової продукції на початок визначається як доданок її кількості на собівартість одиниці виготовленої продукції у попередньому періоді, також розрахованої за методом Absorption Costing.

У зв'язку з відсутністю даних для розрахунку за методом Absorption Costing собівартості одиниці виготовленої продукції у березні, який є попереднім періодом для 1-го місяця II кварталу, в якості собівартості одиниці виготовленої продукції для її запасів на початок квітня приймаємо середню собівартість одиниці виготовленої продукції за II квартал.

Питома собівартість одиниці реалізованої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing) визначається шляхом ділення загальної суми собівартості продукції на обсяг її реалізації.

Для розрахунку собівартості продукції за методом повної собівартості (Full Costing) необхідно включити до собівартості виробленої продукції усі витрати, понесені підприємством: прямі матеріальні та трудові витрати, виробничі накладні, збутові та адміністративні витрати.

Таким чином, собівартість усього обсягу виготовленої продукції за методом Full Costing визначатиметься як сума собівартості, визначеної за методом Absorption Costing, та збутових та адміністративних витрат:

$$TC_{FC} = TC_{AC} + TA, \quad (4.14)$$

а питома собівартість одиниці виготовленої продукції за методом повної собівартості (Full Costing) аналогічно методу Absorption Costing визначається шляхом ділення загальної суми собівартості продукції на обсяг її виробництва:

$$t_{C_{bFC}} = TC_{bFC} / Q_b. \quad (4.15)$$

Так само собівартість реалізованої продукції за методом повної собівартості (Full Costing) аналогічно методу Absorption Costing може бути розрахована, виходячи з собівартості усього обсягу виготовленої продукції та вартості запасів готової продукції на початок та на кінець періоду, розрахованих за методом Full Costing, а питома собівартість одиниці

реалізованої продукції за методом повної собівартості (Full Costing) визначається шляхом ділення загальної суми собівартості продукції на обсяг її реалізації.

Результати розрахунку собівартості виготовленої та реалізованої продукції за різними методами наведені в таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

Калькуляція собівартості продукції підприємства

Показник	II квартал			Разом за II кв.
	квітень	травень	червень	
1	2	3	4	5
Питомі прямі витрати на одиницю продукції, грн/од.	96,00	96,00	96,00	96,00
Обсяг виробництва продукції, од.	25 000	39 400	31 600	96 000
Собівартість виготовленої продукції за методом прямих (змінних) витрат (Direct Costing), грн	2 400 000	3 782 400	3 033 600	9 216 000
<i>Собівартість одиниці виготовленої продукції за методом прямих (змінних) витрат (Direct Costing), грн/од.</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>
Обсяг реалізації продукції, од.	21 000	41 000	33 000	95 000
Собівартість реалізованої продукції за методом прямих (змінних) витрат (Direct Costing), грн	2 016 000	3 936 000	3 168 000	9 120 000
<i>Собівартість одиниці реалізованої продукції за методом прямих (змінних) витрат (Direct Costing), грн/од.</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>	<i>96,00</i>
Постійні виробничі накладні витрати, грн	50 000	50 000	50 000	150 000
Собівартість виготовленої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing), грн	2 450 000	3 832 400	3 083 600	9 366 000

Продовження таблиці 4.10

1	2	3	4	5
Собівартість одиниці виготовленої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing), грн/од.	98,00	97,27	97,58	97,56
Кількість запасів готової продукції на початок періоду, од.	4 200	8 200	6 600	4 200
Вартість запасів готової продукції на початок періоду, розрахована за методом Absorption Costing, грн	409 752	803 600	641 982	409 752
Кількість запасів готової продукції на кінець періоду, од.	8 200	6 600	5 200	5 200
Вартість запасів готової продукції на кінець періоду, розрахована за методом Absorption Costing, грн	803 600	641 982	507 416	507 312
Собівартість реалізованої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing), грн	2 056 152	3 994 018	3 218 166	9 268 440
Собівартість одиниці реалізованої продукції за методом поглинутих (повних) витрат (Absorption Costing), грн/од.	97,91	97,42	97,52	97,56
Адміністративні витрати, грн	107 500	129 100	117 400	354 000
Собівартість виготовленої продукції за методом повної собівартості (Full Costing), грн	2 557 500	3 961 500	3 201 000	9 720 000
Собівартість одиниці виготовленої продукції за методом повної собівартості (Full Costing), грн/од.	102,30	100,55	101,30	101,25
Вартість запасів готової продукції на початок періоду, розрахована за методом Full Costing, грн	425 250	838 860	663 630	425 250

Продовження таблиці 4.10

1	2	3	4	5
Вартість запасів готової продукції на кінець періоду, розрахована за методом Full Costing, грн	838 860	663 630	526 760	526 500
Собівартість реалізованої продукції за методом повної собівартості (Full Costing), грн	2 143 890	4 136 730	3 337 870	9 618 750
<i>Собівартість одиниці реалізованої продукції за методом повної собівартості (Full Costing), грн/од.</i>	<i>102,09</i>	<i>100,90</i>	<i>101,15</i>	<i>101,25</i>

4.5 Відображення господарських операцій підприємства в системі управлінського обліку

Для формування роздільної системи рахунків управлінського обліку, сформованої у першій частині контрольної роботи, слід визначити операції підприємства, які відбулися протягом звітного періоду.

В таблиці 4.11 наведено перелік господарських операцій підприємства за II квартал, суми за якими було визначено при виконанні розрахунків відповідних бюджетів.

Наведені суми за операціями отримані з бюджетів, розрахованих в попередніх частинах роботи (див. табл. 4.2–4.10), суми, замінені позначкою «*», визначаються в процесі закриття відповідних рахунків.

Таблиця 4.11

Господарські операції за II квартал

Зміст операції	Сума, грн
1	2
Господарські операції за квітень	
1. Надійшли від постачальника на склад сировина та матеріали	2511800,00
2. Витрачено на виробництво сировини	2375000,00
3. Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	3000,00
4. Відображено нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	2000,00

Продовження таблиці 4.11

1	2
5. Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	32175,00
6. Відображено нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	21450,00
7. Нараховано заробітну плату загальнопромислому персоналу	12000,00
8. Відображено нарахування на заробітну плату загальнопромислового персоналу	8000,00
9. Нараховано матеріальні адміністративні витрати	43875,00
10. Нараховано матеріальні загальнопромислові витрати	30000,00
11. Нараховано амортизацію обладнання виробничого призначення	20000,00
12. Нараховано амортизацію офісного обладнання	10000,00
13. Надійшла на склад готова продукція у квітні	*
14. Придбано та сплачено за виробниче обладнання	420000,00
15. Сплачено заробітну плату виробничому персоналу	3000,00
16. Перераховано нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	2000,00
17. Сплачено заробітну плату адміністративному персоналу	32175,00
18. Перераховано нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	21450,00
19. Сплачено заробітну плату загальнопромислому персоналу	12000,00
20. Перераховано нарахування на заробітну плату загальнопромислового персоналу	8000,00
21. Сплачено за матеріальні адміністративні витрати	43875,00
22. Сплачено за матеріальні загальнопромислові витрати	30000,00
23. Погашено кредиторську заборгованість за сировину	1200000,00
24. Сплачено постачальникам за сировину	1255900,00
25. Отримано короткостроковий банківський кредит	1000000,00
26. Відображено відсотки за кредитом	20000,00
27. Сплачено відсотки за кредитом	20000,00
28. Погашена дебіторська заборгованість за товари	300000,00
29. Відвантажена покупцеві готова продукція	2730000,00

Продовження таблиці 4.11

1	2
30. Надійшло від покупців за реалізовану продукцію	1911000,00
31. Списано безнадійну дебіторську заборгованість на фінансовий результат	136500,00
32. Нараховано податок на прибуток	167700,00
33. Сплачено податок на прибуток	167700,00
Господарські операції за травень	
34. Надійшли від постачальника на склад сировина та матеріали	3668900,00
35. Витрачено на виробництво сировини	3743000,00
36. Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	4728,00
37. Відображено нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	3152,00
38. Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	39303,00
39. Відображено нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	26202,00
40. Нараховано заробітну плату загальновиробничому персоналу	14764,80
41. Відображено нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу	9843,20
42. Нараховано матеріальні адміністративні витрати	53595,00
43. Нараховано матеріальні загальновиробничі витрати	36912,00
44. Нараховано амортизацію обладнання виробничого призначення	20000,00
45. Нараховано амортизацію офісного обладнання	10000,00
46. Надійшла на склад готова продукція	*
47. Сплачено за виробниче обладнання	38000,00
48. Сплачено заробітну плату виробничому персоналу	4728,00
49. Перераховано нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	3152,00
50. Сплачено заробітну плату адміністративному персоналу	39303,00
51. Перераховано нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	26202,00
52. Сплачено заробітну плату загальновиробничому персоналу	14764,80

1	2
53. Перераховано нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу	9843,20
54. Сплачено за матеріальні адміністративні витрати	53595,00
55. Сплачено за матеріальні загальновиробничі витрати	36912,00
56. Сплачено постачальникам за сировину	3090350,00
57. Відображено відсотки за кредитом	20000,00
58. Сплачено відсотки за кредитом	20000,00
59. Відвантажена покупцеві готова продукція	5330000,00
60. Надійшло від покупців за реалізовану продукцію	4413500,00
61. Списано безнадійну дебіторську заборгованість на фінансовий результат	266500,00
62. Нараховано податок на прибуток	167700,00
63. Сплачено податок на прибуток	167700,00
Господарські операції за червень	
64. Надійшли від постачальника на склад сировина та матеріали	2920300,00
65. Витрачено на виробництво сировини	3002000,00
66. Нараховано заробітну плату виробничому персоналу	3792,00
67. Відображено нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	2528,00
68. Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	35442,00
69. Відображено нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	23628,00
70. Нараховано заробітну плату загальновиробничому персоналу	13267,20
71. Відображено нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу	8844,80
72. Нараховано матеріальні адміністративні витрати	48330,00
73. Нараховано матеріальні загальновиробничі витрати	33168,00
74. Нараховано амортизацію обладнання виробничого призначення	20000,00
75. Нараховано амортизацію офісного обладнання	10000,00
76. Надійшла на склад готова продукція	*

Продовження таблиці 4.11

1	2
77. Сплачено заробітну плату виробничому персоналу	3792,00
78. Перераховано нарахування на заробітну плату виробничого персоналу	2528,00
79. Сплачено заробітну плату адміністративному персоналу	35442,00
80. Перераховано нарахування на заробітну плату адміністративного персоналу	23628,00
81. Сплачено заробітну плату загальновиробничому персоналу	13267,20
82. Перераховано нарахування на заробітну плату загальновиробничого персоналу	8844,80
83. Сплачено за матеріальні адміністративні витрати	48330,00
84. Сплачено за матеріальні загальновиробничі витрати	33168,00
85. Сплачено постачальникам за сировину	3294600,00
86. Відображено відсотки за кредитом	20000,00
87. Сплачено відсотки за кредитом	20000,00
88. Відвантажена покупцеві готова продукція	4290000,00
89. Надійшло від покупців за реалізовану продукцію	4335500,00
90. Списано безнадійну дебіторську заборгованість на фінансовий результат	214500,00
91. Нараховано податок на прибуток	167700,00
92. Сплачено податок на прибуток	167700,00
93. Погашено короткостроковий банківський кредит	1000000,00
Закриття рахунків за II квартал	
94. Списана сума доходу від реалізації продукції на фінансовий результат	*
95. Списана відвантажена продукція на собівартість реалізованої продукції	9044000,00
96. Списано накладні витрати на собівартість продукції	*
97. Списана собівартість реалізованої продукції на фінансовий результат	*

Сформовані рахунки роздільної системи управлінського обліку з відображенням наведених операцій наведені у додатку А.

При формуванні рахунку «Готова продукція» були враховані тільки прямі виробничі витрати, а саме, прямі витрати на виробничі матеріали, витрати на оплату праці виробничих робочих та нарахування на неї. Тому відображена на цьому рахунку собівартість готової продукції визначається, виходячи з її питомої величини:

$$vc' = (1,0 \cdot 95) + (2,4 + 1,6) \cdot 0,05 = 95,2 \text{ грн/од.}$$

Собівартість усього обсягу реалізованої продукції за II квартал та вартість запасів готової продукції на початок та на кінець періоду визначаються як добуток питомих прямих виробничих витрат та обсягу реалізації продукції за даний період, кількості запасів готової продукції на початок та кінець періоду відповідно.

Слід також відзначити, що прибуток, відображений як сальдо кінцеве рахунку «Фінансовий результат» (1 544 600 грн) дещо відрізняється від значення показника чистого прибутку, розрахованого в прогностному звіті про фінансові результати за II квартал (1 509 400 грн) (див. табл. 4.8). Це відхилення пояснюється тим, що при складанні прогностного звіту про фінансові результати були не враховані сума нарахованих відсотків по кредиту (60 000 грн) та різниця між собівартістю виготовленої та реалізованої продукції (9 139 200 – 9 044 000 = 95 200 грн). Урахування цих відмінностей усуває невідповідність:

$$1\,509\,400 + 95\,200 - 60\,000 = 1\,544\,400 \text{ грн.}$$

При цьому слід усвідомлювати, що розраховане в системі рахунків управлінського обліку значення прибутку також є прогностним, а, отже, майбутнє фактичне значення може не співпадати через зміни в обсягах реалізації продукції, вартості сировини тощо.

4.6 Аналіз показників діяльності підприємства

Вертикальний аналіз прогностного бюджету грошових коштів на II квартал наведено в таблиці 4.12.

Як видно з даної таблиці, основним джерелом надходження коштів для підприємства є надходження від реалізації продукції.

Таблиця 4.12

Вертикальний аналіз бюджету грошових коштів за II квартал

Показник	II квартал			Відхилення за структурою, ±%			
	квітень	травень	червень	від першого місяця		від попереднього місяця	
				травень	червень	травень від квітня	червень від травня
Надходження коштів							
1. Залишок грошових коштів на початок періоду	1,2	0,8	17,9	-0,4	+16,7	-0,4	+17,1
2. Надходження коштів від реалізації продукції	68,0	99,2	82,1	+31,2	+14,1	+31,2	-17,1
3. Отримання позики	30,8	0,0	0,0	-30,8	-30,8	-30,8	0,0
4. Разом надходжень	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Вибуття коштів							
1. Придбання сировини	76,4	88,2	70,8	+11,8	-5,6	+11,8	-17,4
2. Витрати на оплату праці	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Адміністративні витрати	3,3	3,7	2,5	0,0	-0,8	+0,4	-1,2
4. <i>Коригування на суму амортизації офісного обладнання</i>	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	+0,1	0,0	+0,1
5. Виробничі накладні витрати	2,2	2,3	1,6	+0,1	-0,6	+0,1	-0,7
6. <i>Коригування на суму амортизації виробничого обладнання</i>	-0,6	-0,6	-0,4	0,0	+0,2	0,0	+0,2
7. Податок на прибуток	5,2	4,8	3,6	-0,4	-1,6	-0,4	-1,2
8. Придбання обладнання	13,0	1,1	0,0	-11,9	-13,0	-11,9	-1,1
9. Сплата відсотків за кредит	0,6	0,6	0,4	0,0	-0,2	0,0	-0,2
10. Повернення позики	0,0	0,0	21,5	0,0	+21,5	0,0	+21,5
11. Разом платежів	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Отримання у квітні банківської позики (30,8% від загальних надходжень за місяць) пов'язане з придбанням обладнання.

Отже, можна зробити висновок, що операційна діяльність підприємства повністю фінансується за рахунок власних коштів.

Основним напрямком витрачання коштів є придбання сировини для виробництва продукції. Питома вага витрат за даною статтею в загальній сумі платежів щомісячно зростає та становить по місяцях відповідно 76,4%, 88,2% та 70,8%. Найзначніше зростання вартості придбання сировини спостерігається в травні – на 11,8%, що пов'язане зі збільшенням обсягу виробництва продукції та необхідного запасу сировини на складі на кінець періоду.

Значні зміни в структуру платежів вносить придбання обладнання, сплата за яке запланована на квітень та травень, що в загальній сумі платежів складає відповідно 13,0% та 1,1%. У зв'язку з цим, а також зі збільшенням обсягів виробництва спостерігаються структурні зміни за витратами на податок на прибуток та відсотками за кредит.

Наступним напрямком вибуття коштів за вагомістю є адміністративні витрати, які складають по місяцях відповідно 3,3%, 3,7% та 2,5%.

Питома вага виробничих накладних витрат становить у квітні 2,2%, у травні 2,3%, та у червні 1,6%. Зменшення частки адміністративних та виробничих накладних витрат у червні переважно зумовлене погашенням в цьому місяці банківського кредиту, яке становить 21,5% від загальної суми витрат за червень.

Горизонтальний аналіз бюджету грошових коштів на II квартал за допомогою розрахунку базисних та ланцюгових показників наведено у таблицях 4.13 та 4.14 відповідно.

Спостерігається значний приріст майже усіх показників, як статей надходжень, так і статей вибуття коштів, що визначається збільшенням обсягів виробництва при всіх інших практично рівних умовах (однаковій вартості сировини, витратах сировини на виробництво одиниці продукції, значеннях умовно-постійних витрат на весь обсяг та змінних витрат на одиницю продукції та ін.).

За результатами горизонтального аналізу бюджету грошових коштів на II квартал, який проведено за допомогою розрахунку базисних показників, тобто в порівнянні з квітнем за всіма показниками (окрім суми отриманої банківської позики) спостерігалось впевнене зростання.

Горизонтальний аналіз бюджету грошових коштів на II квартал за допомогою розрахунку базисних показників

Показники	II квартал			Відхилення від квітня місяця, ±			
	квітень	травень	червень	травня		червня	
				абсолютне	відносне, %	абсолютне	відносне, %
Надходження коштів							
1. Залишок грошових коштів на початок періоду	40 000	34 900	943 850	-5 100	-12,8	+903 850	+2 259,6
2. Надходження коштів від реалізації продукції	2 211 000	4 413 500	4 335 500	+2 202 500	+99,6	+2 124 500	+96,1
3. Отримання позики	1 000 000	-	-	-1 000 000	-100,0	-1 000 000	-100,0
4. Разом надходжень	3 251 000	4 448 400	5 279 350	+1 197 400	+36,8	+2 028 350	+62,4
Вибуття коштів							
1. Придбання сировини	2 455 900	3 090 350	3 294 600	+634 450	+25,8	+838 700	+34,2
2. Витрати на оплату праці	5 000	7 880	6 320	+2 880	+57,6	+1 320	+26,4
3. Адміністративні витрати	107 500	129 100	117 400	+21 600	+20,1	+9 900	+9,2
4. <i>Коригування на суму амортизації офісного обладнання</i>	10 000	10 000	10 000	0	0,0	0	0,0
5. Виробничі накладні витрати	70 000	81 520	75 280	+11 520	+16,5	+5 280	+7,5
6. <i>Коригування на суму амортизації виробничого обладнання</i>	20 000	20 000	20 000	0	0,0	0	0,0
7. Податок на прибуток	167 700	167 700	167 700	0	0,0	0	0,0
8. Придбання обладнання	420 000	38 000	-	-382 000	-91,0	-420 000	-100,0
9. Сплата відсотків за кредит	20 000	20 000	20 000	0	0,0	0	0,0
10. Повернення позики	-	-	1 000 000	0	-	+1 000 000	-
11. Разом платежів	3 216 100	3 504 550	4 651 300	+288 450	+9,0	+1435 200	+44,6

Таблиця 4.14

Горизонтальний аналіз бюджету грошових коштів на II квартал за допомогою розрахунку ланцюгових показників

Показники	II квартал			Відхилення від попереднього місяця, ±			
				травня		червня	
	квітень	травень	червень	абсолютне	відносне, %	абсолютне	відносне, %
Надходження коштів							
1. Залишок грошових коштів на початок періоду	40 000	34 900	943 850	-5 100	-12,8	+908 950	+2 604,4
2. Надходження коштів від реалізації продукції	2 211 000	4 413 500	4 335 500	+2 202 500	+99,6	-78 000	-1,8
3. Отримання позики	1 000 000	-	-	-1 000 000	-100,0	0	-
4. Разом надходжень	3 251 000	4 448 400	5 279 350	+1 197 400	+36,8	+830 950	+18,7
Вибуття коштів							
1. Придбання сировини	2 455 900	3 090 350	3 294 600	+634 450	+25,8	+204 250	+6,6
2. Витрати на оплату праці	5 000	7 880	6 320	+2 880	+57,6	-1 560	-19,8
3. Адміністративні витрати	107 500	129 100	117 400	+21 600	+20,1	-11 700	-9,1
4. <i>Коригування на суму амортизації офісного обладнання</i>	10 000	10 000	10 000	0	0,0	0	0,0
5. Виробничі накладні витрати	70 000	81 520	75 280	+11 520	+16,5	-6 240	-7,7
6. <i>Коригування на суму амортизації виробничого обладнання</i>	20 000	20 000	20 000	0	0,0	0	0,0
7. Податок на прибуток	167 700	167 700	167 700	0	0,0	0	0,0
8. Придбання обладнання	420 000	38 000	-	-382 000	-91,0	-38 000	-100,0
9. Сплата відсотків за кредит	20 000	20 000	20 000	0	0,0	0	0,0
10. Повернення позики	-	-	1 000 000	0	-	+1 000 000	-
11. Разом платежів	3 216 100	3 504 550	4 651 300	+288 450	+9,0	+1 146 750	+32,7

Сума загальних платежів зростає: в травні порівняно з квітнем на 288 450 грн (9,0%), в червні – на 1 435 200 грн (44,6%), як і сума загальних надходжень: в травні порівняно з квітнем на 1 197 400 грн (36,8%), в червні – на 2 028 350 грн (62,4%).

Одночасно зростають наступні платежі:

- з придбання сировини – спостерігається зростання в травні порівняно з квітнем на 634 450 грн (25,8%), в червні – на 838 700 грн (34,2%);

- з виплати прямої заробітної плати – в травні порівняно з квітнем на 2 880 грн (57,6%), в червні – на 1 320 грн (26,4%);

- з адміністративних витрат – в травні порівняно з квітнем на 21 600 грн (20,1%), в червні – на 9 900 грн (9, 2%);

- з виробничих накладних витрат – в травні порівняно з квітнем на 11 520 грн (16,5%), в червні – на 5 280 грн (7,5%).

При узагальненні результатів горизонтального аналізу бюджету грошових коштів на II квартал, проведеного за допомогою розрахунку ланцюгових показників, слід відзначити найнижчий рівень надходжень грошових коштів у квітні, що обумовлено найнижчим рівнем обсягів реалізації у цьому місяці. Крім того, необхідність придбання обладнання, більша частина платежів за яке пройшла у квітні, призвела до потреби в залученні у квітні позикових коштів у вигляді банківського кредиту, що викликало додаткові витрати, пов'язані зі сплатою відсотків за кредит, які становили 20 000 грн щомісячно.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Брадул О. М. Управлінський облік : навч. посібник / О. М. Брадул, В. А. Шепелюк, Л. Я. Шевченко та ін. Кривий Ріг : ДНУЕТ, 2017. 113 с.
2. Верланов Ю. Ю. Управлінський облік: сучасна теорія і практика : навч. посібник / Ю. Ю. Верланов. Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 340 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник / С. Ф. Голов. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 534 с.
4. Гуцаленко Л. В. Управлінський облік : навч. посібник / Л. В. Гуцаленко, О. М. Колеснікова, І. М. Лепетан та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
5. Гончаренко О. О. Управлінський облік : навч. посібник / О. О. Гончаренко, Т. В. Давидюк, А. О. Саюн та ін. Київ : УБС НБУ, 2014. 415 с.
6. Друри К. Управленческий и производственный учет : вводный курс (5-е изд.) / К. Друри. М. : Юнити-Дана, 2005. 735 с.
7. Друри К. Управленческий и производственный учет : учебник + учебное пособие / К. Друри; в 2-х т. М. : Юнити-Дана, 2005. 1412 с.
8. Друри К. Управленческий учёт для бизнес-решений : учебник / К. Друри. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 655 с.
9. Задорожний З.-М. В. Управлінський облік: приклади, задачі, тести : навч. посібник / З.-М. В. Задорожний, І. Я. Омецінська, Л. Т. Богуцька; 2-ге вид., доповн. і переробл. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 211 с.
10. Зелікман В. Д. Управлінський облік : навч. посібник / В. Д. Зелікман, І. М. Ізвекова, Р. Б. Сокольська та ін. Дніпро : НМетАУ, 2017. 198 с.
11. Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності: монографія / За наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 288 с.
12. Лень В. С. Управлінський облік : підручник / В. С. Лень; 2-е вид., випр. Київ : Каравела, 2017. 260 с.
13. Михальська О. Л. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат : монографія / О. Л. Михальська, В. Г. Швець. Київ : Кондор, 2019. 224 с.
14. Нападовська Л. В. Управлінський облік: підручник для вузів / Л. В. Нападовська; 2-ге вид., доопрац. та доповнене. Київ : Книга, 2010. 648 с.

15. Охотник С. И. Управленческий учет: от теории к практике : обучающий курс / С. И. Охотник, Н. М. Свичкаръ; 8-е изд. Днепр : «Акцент ПП», 2018. 520 с.
16. Охотник С. И. Управленческий учет: продвинутый уровень : обучающий курс / С. И. Охотник, Н. М. Свичкаръ; 4-е изд. Днепр : «Акцент ПП», 2017. 716 с.
17. Патрин Г. О. Управлінський облік : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.
18. Пашкевич М. С. Управлінський облік : навч. посібник / М. С. Пашкевич, О. П. Дріга, А. А. Макурін; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 151 с.
19. Пилипів Н. І. Управлінський облік : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. І. Пилипів, Ю. В. Максимів, І. Д. П'ятничук. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 380 с.
20. Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Управлінський облік» для студентів напряму 6.030509 – облік і аудит / Укл.: В. Д. Зелікман, І. М. Ізвекова, О. І. Канська. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2011. 80 с.
21. Управленческий учет: официальная терминология СИМА. М. : ФБК-Пресс, 2004. 200 с.
22. Фаріон І. Д. Управлінський облік: підручник / І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 792 с.
23. Фоміна О. В. Управлінський облік : навч. посібник / О. В. Фоміна, О. А. Мошковська, О. О. Августова. Київ : КНТЕУ, 2021. 228 с.
24. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер ; пер с англ. под ред. Я. В. Соколова. М. : Финансы и статистика, 1995. 416 с.
25. Чебанова Н. В. Управлінський облік : навч. посібник / Н. В. Чебанова, Л. Є. Ревуцька. Харків : УкрДУЗТ, 2016. 218 с.

**ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА У РОЗДІЛЬНІЙ
СИСТЕМІ РАХУНКІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ**

Д		Кредити банків		К
		Сн-		
27)	20000,00	25)	1000000,00	
58)	20000,00	26)	20000,00	
87)	20000,00	57)	20000,00	
93)	1000000,00	86)	20000,00	
ОД= 1060000,00		ОК= 1060000,00		
		Ск= 0,00		

Д		Кредитори		К
		Сн=		1200000,00
23)	1200000,00	1)	2511800,00	
24)	1255900,00	34)	3668900,00	
56)	3090350,00	64)	2920300,00	
85)	3294600,00			
ОД= 8840850,00		ОК= 9101000,00		
		Ск= 1460150,00		

Д		Собівартість продукції		К
		Сн-		
95)	9044000,00	97)	9624800,00	
96)	580800,00			
ОД= 9624800,00		ОК= 9624800,00		
Ск= 0,00				

Д		Доход		К
		Сн-		
94)	12350000,00	29)	2730000,00	
		59)	5330000,00	
		88)	4290000,00	
ОД= 12350000,00		ОК= 12350000,00		
		Ск= 0,00		

Д		Розрахунки з бюджетом		К
		Сн-		
16)	2000,00	4)	2000,00	
18)	21450,00	6)	21450,00	
20)	8000,00	8)	8000,00	
33)	167700,00	32)	167700,00	
49)	3152,00	37)	3152,00	
51)	26202,00	39)	26202,00	
53)	9843,20	41)	9843,20	
63)	167700,00	62)	167700,00	
78)	2528,00	67)	2528,00	
80)	23628,00	69)	23628,00	
82)	8844,80	71)	8844,80	
92)	167700,00	91)	167700,00	
ОД= 608748,00		ОК= 608748,00		
		Ск= 0,00		

Д		Фінансовий результат		К
		Сн-		
26)	20000,00	94)	12350000,00	
31)	136500,00			
32)	167700,00			
57)	20000,00			
61)	266500,00			
62)	167700,00			
86)	20000,00			
90)	214500,00			
91)	167700,00			
97)	9624800,00			
ОД= 10805400,00		ОК= 12350000,00		
		Ск= 1544600,00		

Д		Основні засоби		К	
СН-					
14)	420000,00	11)	20000,00		
47)	38000,00	12)	10000,00		
		44)	20000,00		
		45)	10000,00		
		74)	20000,00		
		75)	10000,00		
ОД=	458000,00	ОК=	90000,00		
Ск=	368000,00				

Д		Готова продукція		К	
СН=		399840,00			
23)	2380000,00	95)	9044000,00		
46)	3750880,00				
76)	3008320,00				
ОД=	9139200,00	ОК=	9044000,00		
Ск=	495040,00				

Д		Виробництво		К	
СН-					
2)	2375000,00	23)	2380000,00		
3)	3000,00	46)	3750880,00		
4)	2000,00	76)	3008320,00		
35)	3743000,00				
36)	4728,00				
37)	3152,00				
65)	3002000,00				
66)	3792,00				
67)	2528,00				
ОД=	9139200,00	ОК=	9139200,00		
Ск=	0,00				

Д		Матеріали		К	
СН=		237500,00			
1)	2511800,00	2)	2375000,00		
21)	43875,00	9)	43875,00		
22)	30000,00	10)	30000,00		
34)	3668900,00	35)	3743000,00		
54)	53595,00	42)	53595,00		
55)	36912,00	43)	36912,00		
64)	2920300,00	65)	3002000,00		
83)	48330,00	72)	48330,00		
84)	33168,00	73)	33168,00		
ОД=	9346880,00	ОК=	9365880,00		
Ск=	218500,00				

Д		Заробітна плата		К	
		СН-			
15)	3000,00	3)	3000,00		
17)	32175,00	5)	32175,00		
19)	12000,00	7)	12000,00		
48)	4728,00	36)	4728,00		
50)	39303,00	38)	39303,00		
52)	14764,80	40)	14764,80		
77)	3792,00	66)	3792,00		
79)	35442,00	68)	35442,00		
81)	13267,20	70)	13267,20		
ОД=	158472,00	ОК=	158472,00		
		Ск=	0,00		

Д		Дебітори		К	
СН=		300000,00			
29)	2730000,00	28)	300000,00		
59)	5330000,00	30)	1911000,00		
88)	4290000,00	31)	136500,00		
		60)	4413500,00		
		61)	266500,00		
		89)	4335500,00		
		90)	214500,00		
ОД=	12350000,00	ОК=	11577500,00		
Ск=	1072500,00				

Д		Грошові кошти		К	Д		Накладні витрати		К
Сн=	40000,00						Сн-		
25)	1000000,00	14)	420000,00		5)	32175,00	96)	580800,00	
28)	300000,00	15)	3000,00		6)	21450,00			
30)	1911000,00	16)	2000,00		7)	12000,00			
60)	4413500,00	17)	32175,00		8)	8000,00			
89)	4335500,00	18)	21450,00		9)	43875,00			
		19)	12000,00		10)	30000,00			
		20)	8000,00		11)	20000,00			
		21)	43875,00		12)	10000,00			
		22)	30000,00		38)	39303,00			
		23)	1200000,00		39)	26202,00			
		24)	1255900,00		40)	14764,80			
		27)	20000,00		41)	9843,20			
		33)	167700,00		42)	53595,00			
		47)	38000,00		43)	36912,00			
		48)	4728,00		44)	20000,00			
		49)	3152,00		45)	10000,00			
		50)	39303,00		68)	35442,00			
		51)	26202,00		69)	23628,00			
		52)	14764,80		70)	13267,20			
		53)	9843,20		71)	8844,80			
		54)	53595,00		72)	48330,00			
		55)	36912,00		73)	33168,00			
		56)	3090350,00		74)	20000,00			
		58)	20000,00		75)	10000,00			
		63)	167700,00						
		77)	3792,00						
		78)	2528,00						
		79)	35442,00						
		80)	23628,00						
		81)	13267,20						
		82)	8844,80						
		83)	48330,00						
		84)	33168,00						
		85)	3294600,00						
		87)	20000,00						
		92)	167700,00						
		93)	1000000,00						
ОД=	11960000,00	ОК=	11371950,00		ОД=	580800,00	ОК=	580800,00	
Ск=	628050,00						Ск=	0,00	

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
1.1 Призначення курсової роботи.....	4
1.2 Організація виконання курсової роботи.....	4
1.3 Структура курсової роботи.....	5
2 ВИХІДНІ ДАНІ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	8
3 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	13
3.1 Формування системи рахунків управлінського обліку.....	13
3.2 Побудова та аналіз графіка беззбитковості.....	13
3.3 Складання системи бюджетів підприємства.....	15
3.4 Розрахунок собівартості продукції підприємства.....	16
3.5 Відображення господарських операцій підприємства в системі управлінського обліку.....	17
3.6 Аналіз показників діяльності підприємства.....	18
4 ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	19
4.1 Формування системи рахунків управлінського обліку.....	19
4.2 Побудова та аналіз графіку беззбитковості.....	20
4.3 Складання системи бюджетів підприємства.....	22
4.4 Розрахунок собівартості продукції підприємства.....	35
4.5 Відображення господарських операцій підприємства в системі управлінського обліку.....	40
4.6 Аналіз показників діяльності підприємства.....	45
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	51
Додаток А ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА У РОЗДІЛЬНІЙ СИСТЕМІ РАХУНКІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	53